

Rzeczpospolita Polska

PROKURATOR GENERALNY

Warszawa, dnia 22 lutego 2019 r.

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY KANCLARIA	
wpl. dnia	26. 02. 2019
Nr wg EKD	

PK VIII TK 103.2017

(P 20/17)

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

W związku ze skierowanymi do łącznego rozpoznania pytaniami prawnymi:

- 1) Sądu Rejonowego w Gorzowie Wielkopolskim – z dnia 30 października 2017 r.: „czy art. 87 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, ze zm.) w zakresie, w jakim nie przewiduje możliwości odstąpienia przez sąd od połączenia kary ograniczenia wolności i pozbawienia wolności oraz wymierzenia w ich miejsce kary łącznej pozbawienia wolności w sytuacji, gdy skazany nie uchyla się od wykonania kary ograniczenia wolności, jest zgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”;
- 2) Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej – z dnia 23 lutego 2018 r.: „czy przepisy art. 87 § 1 i 2 Kodeksu karnego (t. jedn. Dz.U. 2017, poz. 2204 z późn. zm.) - w zakresie w jakim nakazują obligatoryjne połączenie kar pozbawienia wolności z karami ograniczenia wolności i wymierzenie jednej kary łącznej pozbawienia wolności w przypadku nadających się do połączenia kar pozbawienia wolności i ograniczenia wolności (jeśli nie mieszczą się w granicach określonych w art. 87 § 2 Kodeksu karnego) oraz w jakim nie przewidują możliwości połączenia jedynie kar pozbawienia wolności z karami pozbawienia wolności oraz jedynie kar ograniczenia wolności z karami ograniczenia wolności - z jednoczesnym odstąpieniem od łączenia kar pozbawienia wolności z karami ograniczenia wolności w przypadku

nadających się do połączenia kar tego samego rodzaju lub innych podlegających łączeniu - są zgodne z art. 2, art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 175 ust. 1 i art. 178 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 1997 r., Nr 78, poz. 483 z późn. zm.) oraz z art. 6 ust. 1 i art. 6 ust. 3 lit. a Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz.U. 1993, Nr 61, poz. 284 z późn. zm.) oraz z art. 20 i art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (Dz.U.UE.2007.303.1)”

– na podstawie art. 42 pkt 7 oraz art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U., poz. 2072 ze zm.) –

przedstawiam następujące stanowisko:

postępowanie w niniejszej sprawie podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, wobec niedopuszczalności wydania wyroku.

UZASADNIENIE

Pytania prawne w niniejszej sprawie zostały sformułowane na tle następujących stanów faktycznych i prawnych.

Sąd Rejonowy w Gorzowie Wielkopolskim wszczął z urzędu postępowanie o wydanie wyroku łącznego w sprawie P B , który został prawomocnie skazany:

„1. wyrokiem Sądu Rejonowego w O z dnia 11.2014 r. w sprawie , za czyn popełniony w dniu 02.2012 r. na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby , której wykonanie następnie zarządzone, a nadto na karę grzywny w rozmiarze stawek po zł,

2. wyrokiem Sądu Rejonowego w G z dnia 07.2016 r. w sprawie za czyn , na karę ograniczenia wolności po godzin miesięcznie, zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych,

3. wyrokiem Sądu Rejonowego w G z dnia 01.2017 r. w sprawie za czyn popełniony w dniu 07.2016 r. na karę pozbawienia wolności, z zaliczeniem na poczet kary pozbawienia wolności okresu zatrzymania od 07.2016 r. od godz. do dnia .07.2016r. do godz. , zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym,

4. wyrokiem Sądu Rejonowego w G z dnia 01.2017 r. w sprawie za czyn , popełniony w dniu 12.2015 r. na karę ograniczenia wolności po godzin w stosunku miesięcznym” (s. 1 pytania prawnego).

Skazany podjął wykonanie obu kar ograniczenia wolności.

Jak zauważył Sąd pytający, zgodnie z treścią art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U poz. 396), przepisów rozdziału IX Kodeksu karnego, w brzmieniu nadanym tą ustawą, nie stosuje się do kar prawomocnie orzeczonych przed dniem wejścia w życie tej ustawy, chyba że zachodzi potrzeba orzeczenia kary łącznej w związku z prawomocnym skazaniem po dniu wejścia w życie tejże ustawy.

Sąd pytający odnotował, że ostatni wyrok co do skazanego, to jest wyrok Sądu Rejonowego w G w sprawie ,

uprawomocnił się marca 2017 r., co obliguje sąd do stosowania przepisów rozdziału IX Kodeksu karnego w brzmieniu nadanym wspomnianą nowelizacją.

Jak wskazał Sąd pytający, zgodnie z treścią 87 § 1 k.k., w razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności i ograniczenia wolności sąd wymierza obligatoryjnie karę łączną pozbawienia wolności, przyjmując, że miesiąc ograniczenia wolności równa się 15 dniom pozbawienia wolności.

W realiach sprawy rozpoznawanej przez Sąd Rejonowy w G
, w ocenie Sądu pytającego, obligatoryjne zastosowanie art. 87 § 1 k.k. prowadzi będzie do sytuacji, w której:

- a) kara ograniczenia wolności zostanie uznana za równoważną pozbawienia wolności (w przybliżeniu - miesiąca pozbawienia wolności), kara ograniczenia wolności zostanie uznana za równoważną pozbawienia wolności (w przybliżeniu - miesiącom pozbawienia wolności),
- b) możliwa do orzeczenia kara łączna będzie karą pozbawienia wolności i mieścić się będzie w przedziale od 6 miesięcy do roku i 5,5 miesiąca.

Jak zauważył sąd pytający, w każdym przypadku, gdy sąd nie zastosuje zasady pełnej absorpcji, po wydaniu wyroku łącznego sytuacja skazanego ulegnie zdecydowanemu pogorszeniu, prowadząc do narzucenia mu dłuższej izolacji więziennej, aniżeli w przypadku, gdyby wyrok łączny nie zapadł. Sąd Rejonowy stwierdził, że z tego powodu, w kontekście konieczności orzeczenia o zwiększeniu wymiaru pozbawienia wolności skazanego, odpowiedź na postawione pytanie prawne ma oczywiste znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd pytający zauważył, że, zgodnie z treścią art. 53 § 1 i 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 652; dalej jako: k.k.w.) wykonanie kary ograniczenia wolności ma na celu wzbudzenie w skazanym woli kształtowania jego społecznie pożądanym postaw, w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku

prawnego; skazany ma obowiązek sumiennie wykonywać ciążące na nim obowiązki, a w miejscu pracy lub pobytu przestrzegać ustalonych zasad zachowania, porządku i dyscypliny.

Sąd pytający zwrócił uwagę, że w doktrynie prawa karnego zauważa się, iż za orzekaniem kary ograniczenia wolności przemawiają cele wychowawcze. Twierdzi się wręcz, iż w wielu wypadkach powinny one przesądzić o wyborze właśnie tej kary, zamiast zbliżonej do niej pod względem dolegliwości warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności. Jednocześnie, jak stwierdził Sąd Rejonowy, w świetle badań empirycznych efekt resocjalizacyjny kary pozbawienia wolności jest wysoce niezadowalający, a jej wykonanie jest czynnikiem zwiększającym recydywę.

Sąd pytający zauważył, że jeśli wobec skazanego orzeczono karę ograniczenia wolności, stosownie do art. 57 § 2 i art. 67 § 1 k.k.w. jej zamiana na karę zastępczą pozbawienia wolności obwarowana jest oceną, należąca do sądu, czy skazany uchyla się od odbycia tej kary. Tymczasem jeśli wobec skazanego toczy się postępowanie o wydanie wyroku łącznego i zachodzi sytuacja określona w art. 87 § 1 k.k., wówczas takie skazanie, na zasadzie automatyzmu, bez żadnej swobody decyzyjnej, zostaje przekształcone w karę pozbawienia wolności.

Z tego względu, w ocenie Sądu Rejonowego, art. 87 § 1 k.k. automatycznie przekreśla dokonane przez sądy orzekające w sprawach jednostkowych oceny prognozy kryminologicznej, drugocząc w istocie zastosowane w tych sprawach dyrektywy wymiaru kary. Zamiast pozwolić skazanemu wykonać kary ograniczenia wolności (czy też karę łączną ograniczenia wolności, bo nie ma żadnych przeszkód, aby kary te połączyć) oraz osobno karę pozbawienia wolności, w miejsce tego można orzec jedynie karę pozbawienia wolności, czym w niezrozumiały dla skazanego sposób uniemożliwia mu się wykonanie prac społecznie użytecznych w ramach prawomocnie orzeczonych kar. W efekcie zostaje on wyrwany z naturalnego środowiska i osadzony wśród bardziej od niego zdemoralizowanych skazanych. Jak zauważył Sąd pytający, skutek zastosowania

art. 87 § 1 k.k. jest zatem identyczny jak w przypadku zarządzenia kary zastępczej pozbawienia wolności za ograniczenie wolności, z tym że:

- 1) w postępowaniu wykonawczym bada się, czy skazany uchyła się od wykonania kary, w postępowaniu o wydanie wyroku łącznego nie pozwala się sądowi okoliczności tej badać, a granice kary łącznej są identyczne wobec skazanych, którzy uchylali się od odbycia kary ograniczenia wolności, jak i wobec tych, którzy karę wykonywali bądź byli gotowi ją podjąć,
- 2) w postępowaniu wykonawczym skazany może podjąć obronę - biorąc udział w posiedzeniu, wnosząc zażalenie (art. 65 § 3 i § 4 k.k.w.), w postępowaniu o wydanie wyroku łącznego zamiana kary na karę pozbawienia wolności jest automatyczna.

Jak stwierdził Sąd Rejonowy, istota problemu konstytucyjnego w tej sprawie sprowadza się do kwestii, czy obligatoryjność wymierzenia kary łącznej pozbawienia wolności w miejsce różnorodnych kar ograniczenia i pozbawienia wolności, przewidziana przez art. 87 § 1 k.k., nie prowadzi do wyłączenia sądowej gwarancji kontroli merytorycznej przesłanek tej decyzji. W sytuacji, gdy w grę wchodzi decydowanie o tak istotnej konstytucyjnie wartości, jaką jest wolność osobista człowieka, całkowite abstrahowanie od sylwetki kryminologicznej, właściwości, warunków osobistych i postawy skazanego w konkretnej sprawie wydaje się wątpliwe. Jak zauważył Sąd pytający, kwestionowany przepis wyłącza możliwość merytorycznego stwierdzenia przez sąd, że z punktu widzenia dyrektyw wymiaru kary celowe jest pozostawienie tych kar odrębnemu wykonaniu.

Sąd Rejonowy odnotował, że, zgodnie z dotychczasowym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, wolność osobista człowieka należy do najbardziej fundamentalnych praw i pozostaje w związku z prawem do bezpieczeństwa osobistego. Sąd pytający zauważył, że jednym z najważniejszych elementów gwarantujących, iż do pozbawienia wolności jednostki dochodzi tylko

w warunkach szczególnie uzasadnionych, jest ustawowa gwarancja pełnej, realnej, sądowej kontroli nad potrzebą pozbawienia wolności jednostki. Wyklucza to konstytucyjną dopuszczalność pozbawienia wolności z mocy prawa. Z tego punktu widzenia ograniczeniem zakresu procesowych gwarancji byłoby wyłączenie realnej roli sądu w podejmowaniu decyzji o pozbawieniu jednostki wolności osobistej, nawet jeżeli - formalnie - decyzję w tym zakresie podejmowałby sąd, ale sprowadzony do roli notarialnej.

Zdaniem Sądu pytającego, art. 87 § 1 k.k. wyłącza możliwość stosowania środka właściwego dla decydowania o pozbawieniu wolności osobistej - decyzji sądu podjętej po merytorycznym rozpoznaniu sprawy. Przepis ten powoduje, że sąd jest zobligowany do wydania orzeczenia o pozbawieniu wolności bez rozpatrzenia istoty sprawy o realne pozbawienie wolności skazanego poddanego do tej pory karom wolnościowym.

Sąd Rejonowy w Gorzowie Wielkopolskim stwierdził, iż „brak możliwości podjęcia przez sąd karny indywidualizowanej decyzji co do tego, że niezbędna dla orzeczenia o karze łącznej zamiana kary ograniczenia wolności na karę pozbawienia wolności nie jest konieczna, godzi w konstytucyjną treść kompetencji sądu, który orzekając jako pierwszy, orzekł karę ograniczenia wolności. W swoim wyroku uznał on bowiem, że w wypadku skazanego istnieje pozytywna prognoza kryminologiczna i nie ma potrzeby stosowania kary izolacyjnej. Sprawiedliwość procedury sądowej wymaga, aby sądy mogły badać i oceniać okoliczność, czy owa pozytywna prognoza kryminologiczna przestała istnieć w związku z wydaniem wyroku łącznego” (s. 4 pytania prawnego).

Sąd pytający stwierdził, iż wykluczenia przez ustawodawcę rozstrzygnięcia przez sąd, czy fakt, że skazany nie uchyla się od wykonania kary ograniczenia wolności, przemawia za odrębnym wykonaniem tej kary zamiast jej zamiany, nie można konstytucyjnie usprawiedliwić. W ocenie pytającego Sądu, procedura zgodna z art. 45 Konstytucji nie może ograniczać roli sądu, przy rozstrzygnięciu o zasadniczej zmianie sytuacji prawnej skazanego, do

podejmowania decyzji formalnych. Rozważenia wymaga, czy takie ograniczenie stanowi sprzeczną z art. 45 ust. 1 Konstytucji ingerencję ustawodawcy w niezależność sądu.

Z kolei Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej zadał pytanie prawne na tle stanu faktycznego, w którym w stosunku do skazanego, wobec którego toczy się postępowanie o wydanie wyroku łącznego, orzeczono:

„- wyrokiem Sądu Rejonowego w D [] z [] października 2012 r. w sprawie o sygn. akt [] (który uprawomocnił się [] listopada 2012 r.):

- za ciąg przestępstw z art. [] w zw. z art. [] oraz z art. [] w zw. z art. [] popełnionych w okresie od [] lutego 2012 r. do [] lutego 2012 r. oraz [] marca 2012 r., za które wymierzono: karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby [] oraz karę grzywny w wymiarze [] stawek dziennych przy ustaleniu jednej stawki dziennej na kwotę [] zł - z zaliczeniem na poczet orzeczonej kary grzywny okresu rzeczywistego pozbawienia wolności w ramach zatrzymania od [] 03.2012 r. do [] 03.2012 r.;

- wyrokiem Sądu Rejonowego w D [] z [] kwietnia 2015 r. w sprawie o sygn. akt [] (który uprawomocnił się [] listopada 2015 r.):

- za przestępstwo z art. [] popełnione [] kwietnia 2011 r., za które wymierzono: karę [] pozbawienia wolności oraz karę grzywny w wymiarze [] stawek dziennych przy ustaleniu jednej stawki dziennej na kwotę [] zł;

- za przestępstwo z art. [] popełnione [] kwietnia 2011 r., za które wymierzono: karę [] pozbawienia wolności oraz karę grzywny w wymiarze [] stawek dziennych przy ustaleniu jednej stawki dziennej na kwotę [] zł;

- za przestępstwo z art. [] ustawy z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii popełnione [] kwietnia 2011 r., za które wymierzono: karę [] pozbawienia wolności;

- za przestępstwo z art. _____ popełnione kwietnia 2011 r., za które wymierzono: karę _____ pozbawienia wolności;

a które to wyżej wymienione kary połączono węzłem kary łącznej pozbawienia wolności oraz kary łącznej grzywny w wymiarze _____ stawek dziennych przy ustaleniu jednej stawki dziennej na kwotę _____ zł - z zaliczeniem na poczet orzeczonej kary łącznej pozbawienia wolności okresu rzeczywistego pozbawienia wolności w ramach tymczasowego aresztowania od 04.2011 r. do 10.2011 r.;

- wyrokiem Sądu Rejonowego w D _____ z grudnia 2016 r. w sprawie o sygn. akt _____ (który uprawomocnił się _____ grudnia 2016 r.):

- za przestępstwo z art. _____ ustawy z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii popełnione stycznia 2016 r., za które wymierzono: karę _____ pozbawienia wolności oraz karę _____ ograniczenia wolności polegającą na wykonywaniu nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze _____ godzin w stosunku miesięcznym;

- za przestępstwo z art. _____ ustawy z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii w zw. z art. _____ popełnione stycznia 2016 r., za które wymierzono: karę _____ pozbawienia wolności oraz karę _____ ograniczenia wolności polegającą na wykonywaniu nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze _____ godzin w stosunku miesięcznym;

a które to wyżej wymienione kary połączono węzłem kary łącznej pozbawienia wolności oraz kary łącznej _____ ograniczenia wolności polegającej na wykonywaniu nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze _____ godzin w stosunku miesięcznym - z zaliczeniem na poczet orzeczonej kary łącznej pozbawienia wolności okresu rzeczywistego pozbawienia wolności w ramach tymczasowego aresztowania od 01.2016 r. (godz. _____) do 03.2016 r. (godz. _____) ” [s. 2-3 pytania prawnego].

Sąd pytający przytoczył obowiązujące przepisy i stwierdził, iż w rozpoznawanej sprawie jest zobowiązany zastosować przepisy o karze łącznej w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2015 r. W rezultacie, kara łączna, którą sąd w tej sprawie może wymierzyć, musiałaby mieścić się w przedziale od 2 lat i 4 miesięcy pozbawienia wolności do 3 lat i 10 miesięcy pozbawienia wolności.

Sąd pytający krytycznie odniósł się do sytuacji, w której nie ma możliwości niepołączenia kar orzeczonych wyrokami Sądu Rejonowego w D

z kwietnia 2015 r. w sprawie o sygn. akt _____ oraz Sądu Rejonowego w D _____ z grudnia 2016 r. w sprawie o sygn. akt _____

i jest zobowiązany przekształcić karę ograniczenia wolności, orzeczoną w ramach „mieszanej” kary łącznej wymierzonej w ostatnim wspomnianym wyroku, w karę pozbawienia wolności. W ocenie Sądu pytającego, taki stan rzeczy jest niedopuszczalny, a sąd powinien mieć możliwość odstąpienia od łączenia kar pozbawienia wolności z karą ograniczenia wolności. W ocenie Sądu pytającego, obecny stan prawny nadmiernie krępuje sąd orzekający w toku orzekania o karze łącznej. Jak zauważono, sąd orzeka „o wolności osobistej danej osoby, która nie może zostać sprowadzona do automatycznej zamiany kary ograniczenia wolności na karę pozbawienia wolności w przypadku, gdy nie zostaną spełnione przesłanki z art. 87 § 2 k.k. Tego typu automatyzm prawny godzi w sens orzekania i później wykonywania różnego rodzaju kar, które mogą przecież zostać wydane (nawet jednocześnie) wobec konkretnej osoby” (s. 7-8 pytania prawnego).

Sąd Rejonowy podniósł, że w rozpoznawanej sprawie wydanie wyroku łącznego w oparciu o art. 87 § 1 k.k. uniemożliwiłoby skazanemu wykonanie kary ograniczenia wolności, z której się wywiązuje. Jak ocenił Sąd pytający, „sama obligatoryjność wymierzania łącznej kary pozbawienia wolności w sytuacji łączenia kar pozbawienia wolności z karami ograniczenia wolności sprzeciwia się zasadzie demokratycznego państwa prawnego, sprawiedliwości proceduralnej oraz zasadzie równości i sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy, a nadto narusza niezależność sądów” (s. 8 postanowienia).

Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej zauważył również, że skazany nie mógł przewidzieć, iż orzeczona wobec niego kara ograniczenia wolności, którą sam zaproponował w ramach kary „mieszanej”, zostanie zamieniona na karę pozbawienia wolności w wyroku łącznym. Sąd pytający stwierdził przy tym, że „gdyby inna osoba, niemająca wcześniejszych skazań, została skazana na karę mieszaną, to bez przeszkód można by taką karę wobec niej wykonać, co oznacza, że narusza się w ten sposób zasadę równości wobec prawa oraz zasadę demokratycznego państwa prawnego i sprawiedliwego procesu” (s. 7 pytania prawnego). Sąd pytający przytoczył też ogólne uwagi na temat wskazanych wzorców kontroli, jednakże bez powiązania ich z przedmiotem sprawy.

Kontrola formalna wniosku oraz przesłanki umorzenia

Oceniając problematykę przedstawioną w pytaniach prawnych Sądu Rejonowego w Gorzowie Wielkopolskim oraz Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej, w pierwszej kolejności należy rozważyć kwestie formalne dotyczące dopuszczalności rozpoznania sprawy przez Trybunał Konstytucyjny. Trybunał na każdym etapie postępowania jest bowiem obowiązany do badania, czy nie zachodzi ujemna przesłanka wydania wyroku, skutkująca obligatoryjnym umorzeniem postępowania (*vide* – postanowienia Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 6 lipca 2004 r., sygn. SK 47/03, OTK ZU nr 7/A/2004, poz. 74; z dnia 15 października 2009 r., sygn. P 120/08, OTK ZU nr 9/A/2009, poz. 143; z dnia 26 czerwca 2013 r., sygn. P 13/12, OTK ZU nr 5/A/2013, poz. 72; z dnia 28 października 2015 r., sygn. P 6/13, OTK ZU nr 9/A/2015, poz. 161; z dnia 5 kwietnia 2017 r., sygn. P 17/16, OTK ZU seria A z 2017 r., poz. 23).

Zgodnie z art. 193 Konstytucji, każdy sąd może przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na to pytanie zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, dla dopuszczalności merytorycznego rozpoznania pytania prawnego konieczne jest spełnienie trzech przesłanek. Po pierwsze, z pytaniem prawnym może wystąpić tylko sąd w rozumieniu art. 175 Konstytucji (przesłanka podmiotowa). Po drugie, pytanie prawne może dotyczyć zgodności kwestionowanego aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą, tj. aktem normatywnym mającym wyższą rangę w hierarchicznie zbudowanym systemie prawa. Przedmiotem pytania prawnego może być tylko akt normatywny mający bezpośredni związek z rozpoznawaną przez pytający sąd sprawą, a zarazem będący podstawą jej rozstrzygnięcia. Sąd może kwestionować każdy przepis, którego wykorzystanie rozważa bądź zamierza rozważyć przy rozstrzygnięciu sprawy (przesłanka przedmiotowa). Przedmiotem pytania prawnego mogą więc być zarówno przepisy prawa proceduralnego, określające tryb danego postępowania, jak i przepisy prawa materialnego, na podstawie których możliwa jest ocena stanów faktycznych, mogą to być również przepisy kompetencyjne i ustrojowe. Sąd nie może jednak pytać ani o wykładnię przepisów, ani o kwestie związane ze stosowaniem prawa. Po trzecie, między orzeczeniem Trybunału (czyli odpowiedzią na pytanie prawne sądu) a rozstrzygnięciem sprawy toczącej się przed pytającym sądem zachodzić musi zależność o charakterze bezpośrednim, merytorycznym oraz prawnie istotnym (przesłanka funkcjonalna). Kontrola konstytucyjności wszczynana pytaniem prawnym jest bowiem ściśle powiązana z konkretną sprawą rozpoznawaną przez sąd występujący z pytaniem prawnym. Przedmiotem pytania prawnego może być więc wyłącznie ten przepis, który musi być zastosowany przez sąd w toczącym się postępowaniu i w oparciu o który sąd jest zobowiązany wydać stosowane orzeczenie, a więc który będzie stanowił podstawę rozstrzygnięcia. Jednakże, Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie podkreślał, że sama relewantność relacji między odpowiedzią na pytanie prawne a rozstrzygnięciem sprawy przez sąd nie wystarcza, aby uznać pytanie prawne za dopuszczalne. Pytanie prawne jest bowiem instytucją, która opiera się na obiektywnie istniejącej potrzebie stwierdzenia, czy przepis, który podlega zastosowaniu w toczącej się przed sądem sprawie, jest zgodny z aktem

normatywnym wyższego rzędu, a potrzeba ta musi być tego rodzaju, że sąd stawiający pytanie prawne nie mógłby rozstrzygnąć toczącej się przed nim sprawy bez wcześniejszej odpowiedzi na pytanie prawne. Sąd występujący z pytaniem prawnym jest przy tym zobowiązany wskazać, w jakim zakresie odpowiedź Trybunału na pytanie prawne może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, w związku z którą to pytanie postawiono (art. 52 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, Dz. U., poz. 2072 ze zm.; dalej jako otpTK). Oznacza to, że zależność między odpowiedzią na pytanie prawne a rozstrzygnięciem sądu powinna być wskazana i uzasadniona przez sąd, a więc pytający sąd musi dokładnie uargumentować, dlaczego rozstrzygnięcie toczącej się przed nim sprawy nie jest możliwe bez wydania orzeczenia przez sąd konstytucyjny. Trybunał Konstytucyjny ma równocześnie kompetencję do oceny, czy sąd prawidłowo wykazał spełnienie przesłanki funkcjonalnej. W razie niespełnienia lub niewykazania spełnienia tej przesłanki postępowanie podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 otpTK. (*vide* – postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia: 29 marca 2000 r., sygn. P. 13/99, OTK ZU nr 2/2000, poz. 68; 7 lipca 2004 r., sygn. P 22/02, OTK ZU nr 7/A/2004, poz. 76; 22 października 2007 r., sygn. P 24/07, OTK ZU nr 9/A/2007, poz. 118; 27 lutego 2008 r., sygn. P 31/06, OTK ZU nr 1/A/2008, poz. 24; 11 lutego 2015 r., sygn. P 44/13, OTK ZU nr 2/A/2015, poz. 21; 15 września 2015 r., sygn. P 89/15, OTK ZU nr 8/A/2015, poz. 129; 16 maja 2017 r., sygn. P 115/15, OTK ZU seria A z 2017 r., poz. 44).

Zgodnie z art. 67 ust. 1 otpTK, Trybunał przy orzekaniu jest związany zakresem zaskarżenia wskazanym we wniosku, pytaniu prawnym albo skardze konstytucyjnej. W myśl art. 67 ust. 2 tej ustawy, zakres zaskarżenia obejmuje wskazanie kwestionowanego aktu normatywnego lub jego części (określenie przedmiotu kontroli) oraz wskazanie wzorca kontroli. Oznaczenie przez podmiot inicjujący postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym przedmiotu zaskarżenia i wzorców kontroli oraz treść zarzutów wyznaczają ramy orzekania Trybunału Konstytucyjnego w konkretnej sprawie. Trybunał nie może więc, wychodząc poza

granice pytania prawnego, wniosku czy skargi konstytucyjnej, modyfikować zakresu kontroli (*vide* – postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 marca 2017 r., sygn. K 40/13, OTK ZU seria A z 2017 r., poz. 44; postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 29 maja 2007 r., sygn. Tw 54/05, OTK ZU nr 3/B/2007, poz. 107; por. również postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 maja 2009 r., sygn. Ts 203/08, OTK ZU nr 3/B/2009, poz. 204).

Zgodnie z art. 69 otpTK, Trybunał w toku postępowania powinien zbadać wszystkie istotne okoliczności w celu wszechstronnego wyjaśnienia sprawy (ust. 1) oraz nie jest związany wnioskami dowodowymi uczestników postępowania i może z urzędu dopuścić dowody, jakie uzna za celowe dla wyjaśnienia sprawy (ust. 3). Reguła ta ma zastosowanie jednak dopiero wtedy, gdy sąd inicjujący postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym wykazał się należyłą starannością, spełniając wszystkie wymagania konstytucyjne i ustawowe dotyczące tego środka prawnego (*vide* – postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 czerwca 2013 r., sygn. P 13/12, OTK ZU nr 5/A/2013, poz. 72).

Zarówno w orzecznictwie Trybunału, jak i w piśmiennictwie powszechnie zwraca się uwagę na konieczność starannego uzasadnienia przedstawionych przez pytającego Sąd zarzutów: „[u]zasadnienie postanowienia powinno poruszać dwie zasadnicze kwestie. Pierwszą z nich jest wyjaśnienie, dlaczego w konkretnym układzie procesowym, z uwagi na przedmiot rozstrzygnięcia, konieczne jest wyjaśnienie kwestii zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą, w szczególności, dlaczego bez wyjaśnienia tej kwestii rozstrzygnięcie sprawy nie jest możliwe (...). Drugą kwestią jest wskazanie powodów powzięcia wątpliwości” (P. Hofmański, S. Zabłocki, *Elementy metodyki pracy sędziego w sprawach karnych*, pkt 6.5., LEX 2011). Do podobnych wniosków doszła M. B. Wilbrandt-Gotowicz: „Z nakazu wskazania przez sąd, w jakim zakresie odpowiedź na pytanie może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, wynika procesowy obowiązek uzasadnienia związku pytania z rozstrzygnięciem sprawy. (...) Uzasadnienie pytania prawnego sformułowanego w danej sprawie powinno precyzować, w jaki sposób dokonana przez Trybunał ocena określonego przepisu z

punktu widzenia zgodności z Konstytucją ma wpłynąć na rozstrzygnięcie sprawy zawisłej przed sądem. Niewykazanie takiego związku decyduje o niedopuszczalności udzielenia odpowiedzi” (M. B. Wilbrandt-Gotowicz, *Instytucja pytań prawnych w sprawach sądownoadministracyjnych*, pkt 4.4., LEX 2010). Jak z kolei zauważył M. Wild, „choćby związek między pytaniem prawnym a sprawą rozpoznawaną przez sąd jawił się jako kwestia »oczywista i widoczna na pierwszy rzut oka, a zatem niewymagająca dokładniejszego omówienia«, to wymaganie określone w art. 32 ust. 3 ustawy o TK [obecnie art. 52 ust. 2 pkt 5 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym – przyp. własny] i tak ma charakter bezwzględnie wiążący dla sądu oraz dla Trybunału Konstytucyjnego, a odejście od jego respektowania nie może stać się regułą. Oczywiście wydaje się, że spełnienie wymogu ustanowionego przez art. 32 ust. 3 ustawy o TK [obecnie art. 52 ust. 2 pkt 5 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym – przyp. własny] nie może zasadzać się na powtórzeniu ogólnej formuły ustawowej. Nie może również polegać na ogólnym stwierdzeniu, że »rozstrzygnięcie tej kwestii [...] ma istotne znaczenie w przedmiotowej sprawie«” (M. Wild, *Wymagania formalne pytań prawnych w praktyce orzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego*, [w:] A. Siemaszko (red.), *Stosowanie prawa. Księga Jubileuszowa z okazji XX-lecia Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości*, LEX 2011). Również Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie wypowiedział się o konieczności uzasadnienia relewantności pytania prawnego: „Trybunał Konstytucyjny, przyjmując pytanie prawne do rozpoznania, powinien zbadać, czy jego wypowiedź dotycząca konstytucyjności przepisu będzie miała wpływ na rozstrzygnięcie sprawy. To znaczy, że musi istnieć zależność między odpowiedzią na pytanie a rozstrzygnięciem toczącej się przed sądem pytającym sprawy. Sąd pytający, kierując pytanie prawne do Trybunału Konstytucyjnego, musi wykazać tę zależność (por. np. postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z 29 marca 2000 r., sygn. P. 13/99, OTK ZU nr 2/2000, poz. 68; z 10 października 2000 r., sygn. P. 10/00, OTK ZU nr 6/2000, poz. 195; z 27 kwietnia 2004 r., sygn. P. 16/03, OTK ZU nr 4/A/2004, poz. 36; z 15 maja 2007 r., sygn. P. 13/06, OTK ZU nr 6/A/2007, poz. 57 oraz wyrok z 30 maja 2005 r., sygn. P. 7/04, OTK ZU nr 5/A/2005, poz. 53)”

(postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 kwietnia 2008 r., sygn. P 26/07, OTK ZU nr 3/A/2008, poz. 52). W piśmiennictwie wskazuje się, że „[n]ajbardziej typowymi przypadkami, w których niespełniona jest przesłanka funkcjonalna, są przypadki, w których wskazany w pytaniu prawnym przepis nie może być podstawą prawną orzeczenia sądu lub wprawdzie może być taką podstawą, ale rozstrzygnięcie TK co do jego konstytucyjności nie będzie miało wpływu na orzeczenie sądu. (...) Uzasadniając dopuszczalność pytania prawnego, sąd nie może poprzestać na powołaniu argumentów wskazujących na hierarchiczną niezgodność przepisu, na którym zamierza oprzeć swoje rozstrzygnięcie. Powinien również wskazać, jak wyrok TK może oddziaływać na to rozstrzygnięcie, w szczególności uprawdopodobnić, że po uchyleniu zaskarżonego przepisu rozstrzygnięcie w ogóle będzie możliwe. Przesłanka funkcjonalna może nakładać na sąd obowiązek rozważenia przewidywanych skutków wyroku TK” (P. Tuleja, *Wpływ przesłanki funkcjonalnej na sposób rozpoznawania pytania prawnego przez Trybunał Konstytucyjny*, Przegląd Sądowy 2017, nr 6, s. 13 i 20).

Jak wynika z powyższego, szczególnie istotne dla uzasadnienia pytania prawnego jest staranne przedstawienie argumentów wskazujących na niezgodność kwestionowanego przepisu ze wskazanymi wzorcami kontroli oraz wykazanie wpływu wyroku Trybunału Konstytucyjnego na rozstrzygnięcie sprawy zawisłej przed sądem pytającym. Jak wskazywał Sąd Konstytucyjny, „[z]arzut niezgodności przepisu stanowiącego przedmiot zaskarżenia z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą powinien być poparty przytoczeniem argumentów podważających domniemanie konstytucyjności przepisu. Pytanie prawne, w którym przedstawiający je sąd ograniczyłby się do wyrażenia przekonania o niezgodności zaskarżonego przepisu z Konstytucją, a tym bardziej tylko ogólnie powołał się na istniejące w tej kwestii wątpliwości, nie mogłoby być rozpoznane przez Trybunał Konstytucyjny” (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 września 2005 r., sygn. P 17/04, OTK ZU nr 8/A/2005, poz. 90, pkt III.1). Jak zauważył Sąd Konstytucyjny w postanowieniu z dnia 26

czerwca 2013 r., sygn. P 13/12, „[s]koro kontrola hierarchicznej zgodności norm opiera się na domniemaniu ich konstytucyjności, to podmiot inicjujący postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym jest zobligowany dostarczyć argumentów pozwalających obalić to domniemanie. Dopóki sąd nie powoła przekonywujących motywów mających świadczyć o niezgodności kwestionowanego przepisu ze wskazanymi wzorcami kontroli, Trybunał musi uznawać je za zgodne z wzorcem kontroli. Pytanie prawne, w którym sąd ograniczyłby się do wyrażenia przekonania o niezgodności przepisu z Konstytucją bądź wskazania istniejących w tej kwestii wątpliwości, nie może podlegać rozpoznaniu przez Trybunał (zob. wyrok TK z 8 września 2005 r., sygn. P 17/04, cz. III, pkt 1 uzasadnienia). Trybunał Konstytucyjny podkreśla jednocześnie, że jest on zobowiązany do zbadania wszystkich okoliczności sprawy w celu wszechstronnego wyjaśnienia nie będąc zarazem związanym wnioskami dowodowymi uczestników postępowania (zob. art. 19 ustawy o TK [obecnie art. 69 otpTK – przyp. wł.]). Nie oznacza to w żadnym wypadku przerzucenia ciężaru dowodzenia na Trybunał przez podmiot inicjujący postępowanie w sprawie. Powyższa reguła postępowania może bowiem znaleźć zastosowanie dopiero wówczas, gdy ten podmiot wykazał należyłą staranność, spełniając wszystkie ustawowe wymagania wynikające m.in. z art. 32 ustawy o TK [obecnie art. 52 otpTK – przyp. wł.]” (op. cit.).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt przedmiotowej sprawy, należy stwierdzić, że niniejsze postępowanie powinno zostać umorzone ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

W odniesieniu do pytania prawnego Sądu Rejonowego w Gorzowie Wielkopolskim należy stwierdzić, że Sąd pytający nie wykazał spełnienia przesłanki funkcjonalnej rozpoznania pytania prawnego. Należy zwrócić uwagę, że kwestionowany przez Sąd pytający art. 87 § 1 k.k. musi być odczytywany w kontekście otoczenia normatywnego, które – stosownie do powyższych uwag – sąd ma obowiązek brać pod uwagę w swoich rozważaniach. Jak wskazuje się w

piśmiennictwie, „[s]tanowisko Trybunału prowadzi do wniosku, że w sytuacji, gdy norma prawna jest konstruowana na podstawie wielu przepisów prawa, sąd pytający powinien wskazać wszystkie istotne przepisy, które taką normę współtworzą” (M. Wild, *op. cit.*, pkt IV.2.2.). Tymczasem, Sąd Rejonowy w Gorzowie Wielkopolskim w ogóle nie odniósł się do treści art. 87 § 2 k.k., zgodnie z którym, jeżeli za zbiegające się przestępstwa wymierzono kary pozbawienia wolności oraz ograniczenia wolności i kara łączna pozbawienia wolności nie przekroczyłaby 6 miesięcy, a kara łączna ograniczenia wolności - 2 lat, sąd może orzec te kary łączne jednocześnie, jeżeli cele kary zostaną w ten sposób spełnione. Przepis ten ma istotne znaczenie dla istnienia przesłanki funkcjonalnej w przedmiotowej sprawie, bowiem sąd pytający teoretycznie może go zastosować i uniknąć zamiany kary ograniczenia wolności na karę pozbawienia wolności. Jak bowiem wynika z treści pytania prawnego, w przedmiotowej sprawie węzłem kary łącznej mają być objęte cztery kary jednostkowe: kara pozbawienia wolności, kara ograniczenia wolności, kara pozbawienia wolności oraz kara ograniczenia wolności. Zachodzą więc określone w art. 87 § 2 k.k. przesłanki formalne wymierzenia dwóch kar łącznych – pozbawienia wolności (kary jednostkowe pozbawienia wolności i pozbawienia wolności) oraz ograniczenia wolności (kary jednostkowe ograniczenia wolności i ograniczenia wolności) [*vide* – P. Kardas, komentarz do art. 87 k.k., [w:] W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Część II. Komentarz do art. 53-116*, wyd. 2016 r., Lex 2018, teza 31 i nast.]. Żadna z kar jednostkowych pozbawienia wolności nie przekracza 6 miesięcy, a żadna z kar jednostkowych ograniczenia wolności nie przekracza 2 lat, więc – stosownie do warunków wymiaru kary łącznej określonych w art. 86 § 1 k.k. – istnieje teoretyczna możliwość wymierzenia na mocy art. 87 § 2 k.k. dwóch kar łącznych nieprzekraczających 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz 2 lat ograniczenia wolności – a więc wymierzenia „mieszanej” kary łącznej zamiast łączenia kar

pozbawienia wolności i ograniczenia wolności w jedną karę pozbawienia wolności na mocy art. 87 § 1 k.k.

Wprawdzie kara łączna musi być wymierzona na zasadach określonych w art. 85a k.k., które są określane indywidualnie w realiach każdej sprawy, sąd musi brać pod uwagę m.in. łączność przedmiotowo-podmiotową między poszczególnymi czynami. Może być więc tak, że w rozpoznawanej sprawie sąd nie mógłby zastosować art. 87 § 2 k.k., mimo że arytmetyczne warunki (przesłanki formalne) jego zastosowania byłyby spełnione (najwyższa z kar pozbawienia wolności nie przekracza 6 miesięcy). Jednakże, w niniejszej sprawie Sąd pytający w ogóle nie wziął pod uwagę takiego rozwiązania, nie ujawnił, czy jest ono możliwe, a w rozważaniach pominął istnienie art. 87 § 2 k.k. W sytuacji, w której w przedstawionym przez Sąd pytający stanie faktycznym istnieje teoretyczna możliwość zastosowania tego przepisu, stanowi to niedopuszczalną wadę uzasadnienia pytania prawnego, polegającą na pominięciu wyjaśnienia, dlaczego rozstrzygnięcie toczącej się przed tym sądem sprawy nie jest możliwe bez wydania orzeczenia przez Sąd Konstytucyjny. Sąd pytający nie wykazał, że wskazany w pytaniu prawnym przepis powinien być podstawą prawną orzeczenia sądu, jako że, w sytuacji teoretycznie możliwego w rozpoznawanej sprawie zastosowania art. 87 § 2 k.k., podstawą prawną rozstrzygnięcia byłby nie art. 87 § 1 k.k., lecz ten przepis, a ewentualny problem konstytucyjny pozostawałby bez związku z rozpoznawaną sprawą.

Z tego względu, wobec braku uzasadnienia występowania przesłanki funkcjonalnej rozpoznania pytania prawnego, postępowanie w zakresie pytania prawnego Sądu Rejonowego w Gorzowie Wielkopolskim należy umorzyć na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym – z powodu niedopuszczalności wydania wyroku.

W odniesieniu do pytania prawnego Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej należy stwierdzić, że ten Sąd pytający nie dochował wymogu merytorycznego uzasadnienia zarzutów o niezgodności kwestionowanego

przepisu z normami wyższego rzędu. Ponadto, Sąd nie wykazał spełnienia przesłanki funkcjonalnej merytorycznego rozpoznania pytania prawnego.

Mimo iż postanowienie Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z dnia 23 lutego 2018 r. w sprawie II K 8/17 o skierowaniu pytania prawnego i zawieszeniu postępowania liczy 14 stron, Sąd pytający w żaden sposób nie powiązał treści zarzutu niekonstytucyjności kwestionowanego przepisu z wzorcami kontroli, które wskazał we wspomnianym postanowieniu. W orzeczeniu tym na stronach od 9 do 14 umieszczono jedynie ogólne rozważania podejmowane w piśmiennictwie na temat poszczególnych wzorców kontroli, bez odniesienia ich nie tylko do realiów przedmiotowej sprawy, ale również do art. 87 § 1 k.k., problematyki kary łącznej czy wymiaru kar w ogóle – konkludując jedynie, że „normy z art. 87 § 1 i 2 kk – w zakresie w jakim nakazują obligatoryjne połączenie kar pozbawienia wolności z karami ograniczenia wolności i wymierzenie jednej kary łącznej pozbawienia wolności w przypadku nadających się do połączenia kar pozbawienia wolności (jeśli nie mieszczą się w granicach określonych w art. 87 § 2 Kodeksu karnego) oraz w jakim nie przewidują możliwości połączenia jedynie kar pozbawienia wolności z karami pozbawienia wolności oraz jedynie kar ograniczenia wolności z karami ograniczenia wolności – z jednoczesnym odstąpieniem od łączenia kar pozbawienia wolności z karami ograniczenia wolności w przypadku nadających się do połączenia kar tego samego rodzaju lub innych podlegających łączeniu – mogą być sprzeczne z tymi przepisami” (s. 14 postanowienia).

Należy przy tym podnieść, co Trybunał Konstytucyjny niejednokrotnie podkreślał w swoich orzeczeniach, że istnieje istotna różnica pomiędzy postawieniem zarzutu niezgodności normy z normami wyższego rzędu a jego uzasadnieniem (*vide* – postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 czerwca 2013 r., sygn. P 13/12, *op. cit.*). Zdania twierdzące powtarzające jedynie tezę o niezgodności norm niższego rzędu z normami wyższego rzędu z natury rzeczy nie stanowią uzasadnienia zarzutu, a jedynie powtórzony w różnej formie językowej zarzut. Nie mogą więc stanowić uzasadnienia zarzutu sformułowania, w których Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej powtarza, iż „sama obligatoryjność wymierzania łącznej kary pozbawienia

wolności w sytuacji łączenia kar pozbawienia wolności z karami ograniczenia wolności sprzeciwia się zasadzie demokratycznego państwa prawnego, sprawiedliwości proceduralnej oraz zasadzie równości i sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy, a nadto narusza niezależność sądów” (s. 8 postanowienia). Uzasadnienia zarzutu o niezgodności określonych norm ze wskazanymi wzorcami kontroli nie mogą również stanowić ogólne zdania, w których sąd pytający podnosi, iż „Sąd w omawianym przypadku nie może podjąć indywidualnej decyzji co do niezbędności połączenia kar ograniczenia wolności z karami pozbawienia wolności” (s. 8 postanowienia); „Sąd z kolei orzeka w tym przypadku o wolności osobistej danej osoby, która nie może zostać sprowadzona do automatycznej zamiany kary ograniczenia wolności na karę pozbawienia wolności w przypadku, gdy nie zostaną spełnione przesłanki z art. 87 § 2 kk” (*ibidem*); „orzeczenie łącznej bezwzględnej kary pozbawienia wolności wobec skazanego w wyroku łącznym byłoby, zdaniem Sądu, rażąco niesprawiedliwe” (*ibidem*). Sąd pytający nie wskazuje bowiem, z którymi konkretnie wzorcami kontroli taki stan rzeczy jest niezgodny ani dlaczego, w Jego ocenie, niezgodność taka zachodzi. Innymi słowy, Sąd pytający nie wyjaśnił, z jakich, Jego zdaniem, wzorców kontroli i których ich elementów można wywodzić nakaz takiego ukształtowania przepisów o karze łącznej, aby sąd nie miał obowiązku zamieniać kary ograniczenia wolności na karę pozbawienia wolności poza sytuacjami objętymi regulacją art. 87 § 2 k.k.

Wyjaśnienie tych wątpliwości w sprawie rozpoznawanej przez Sąd pytający wydaje się tymczasem istotne, ponieważ, na przykład, teza pytającego Sądu o „rażącej niesprawiedliwości” obowiązku orzeczenia bezwzględnej kary pozbawienia wolności w rozpoznawanej sprawie wydaje się kontrowersyjna, biorąc pod uwagę sposób życia skazanego przed popełnieniem ostatnich przestępstw objętych istotnymi dla sprawy wyrokami, charakter ciężących na skazanym zarzutów i wymiar kar, które zostały mu wymierzone. Należy zwrócić uwagę, że, jak wynika z uzasadnienia pytania prawnego, skazany popełniał poważne przestępstwa seriami przynajmniej od 2011 r., był za nie skazywany (wyrokami Sądu Rejonowego w D

z dnia kwietnia 2015 r. i

z dnia października 2012 r.), a

mimo tego w 2016 r. popełnił przestępstwa, za które został skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w D _____ z dnia _____ grudnia 2016 r., sygn. _____, którym za rzeczywisty zbieg przestępstw zagrożonych karą pozbawienia wolności od roku do lat 10 (z art. 62 ust. 2 ustawy z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii oraz art. 62 ust. 2 w zb. z art. 57 ust. 2 tej ustawy w zw. z art. 11 § 2 k.k.) orzeczono karę łączną _____ pozbawienia wolności oraz _____ ograniczenia wolności. W tych okolicznościach musi budzić zdziwienie stwierdzenie Sądu pytającego, iż skazany „działając w dobrej wierze, nie został poinformowany o tym, że w przyszłości i ta łączna kara mieszana (zaproponowana przez skazanego i zaaprobowana przez prokuratora i Sąd – przyp. wł.) może być później połączona z wcześniej już orzeczoną wobec niego bezwzględną karą pozbawienia wolności” (s. 7 uzasadnienia). Po pierwsze bowiem, nawet jeśli wymierzenie skazanemu kary łącznej w rozważanym przez Sąd pytający wymiarze od 2 lat i 4 miesięcy pozbawienia wolności do 3 lat i 10 miesięcy pozbawienia wolności byłoby w przedmiotowej sprawie możliwe, w kontekście uprzedniej wielokrotnej karalności skazanego oraz zagrożenia karą za indywidualne przestępstwa objęte wyrokiem _____ (od roku do 10 lat pozbawienia wolności) taka kara nie wydaje się być „rażąco niesprawiedliwa” – wręcz przeciwnie, taką karę pozbawienia wolności można uznać za łagodną. Po drugie, trudno zakładać, że oskarżony nie wie, jakie będą konsekwencje wniosku o dobrowolne poddanie się karze w trybie art. 387 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1987 ze zm.), który to wniosek sam składa.

Należy zauważyć, że do kognicji Trybunału Konstytucyjnego należy kontrola konstytucyjności przyjętych przez ustawodawcę rozwiązań normatywnych w relacji do wskazanych przez sąd pytający wzorców kontroli, Trybunał nie dokonuje natomiast oceny *in abstracto* zasadności, racjonalności, skuteczności czy „sprawiedliwości” przyjętych przez ustawodawcę rozwiązań. Postępowanie przed Trybunałem, wszczęte wskutek skierowania pytania zawierającego argumentację wskazującą jedynie na wadliwość określonych

rozwiązań – o ile nie odnosi się ona precyzyjnie do naruszenia wskazanych przez sąd pytający wzorców kontroli – musi podlegać umorzeniu z powodu niedopuszczalności wydania wyroku. Już bowiem na gruncie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym z dnia 1 sierpnia 1997 r. (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.) utrwalił się pogląd, zgodnie z którym sformułowanie zarzutu w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym oznacza sprecyzowanie przez skarżącego krytyki oraz nadanie ściśle określonej formy słownej jego twierdzeniu, że norma niższego rzędu jest niezgodna z normą wyższego rzędu. Istotę zarzutu stanowi zindywidualizowanie relacji między poddanym kontroli aktem normatywnym a wzorcem wskazanym przez skarżącego. Indywidualizacja ta polega na uzasadnieniu twierdzenia, że konkretny akt normatywny jest niezgodny z tym wzorcem. Uzasadnienie zarzutu musi polegać na sformułowaniu takich argumentów, które przemawiają na rzecz niezgodności zachodzącej pomiędzy normami wynikającymi z kwestionowanych przepisów a normami zawartymi we wzorcach kontroli. Wymóg uzasadnienia należy rozumieć jako nakaz odpowiedniego udowodnienia zarzutów w kontekście każdego wskazanego wzorca kontroli. W procedurze kontroli norm ciężar dowodu, ciężar argumentacji, że zaskarżony przepis jest niezgodny z Konstytucją, spoczywa – co do zasady – na podmiocie inicjującym kontrolę przed Trybunałem Konstytucyjnym. Obowiązkiem tegoż podmiotu jest wykazanie bezpośredniego i konkretnego naruszenia wzorców kontroli, przy czym nie może się to sprowadzać do przytoczenia treści odpowiedniego przepisu Konstytucji (tak postanowienia Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 25 października 1999 r., sygn. SK 22/98, OTK ZU nr 6/1999, poz. 122; z dnia 5 czerwca 2013 r., sygn. SK 25/12, OTK ZU nr 5/A/2013, poz. 68; z dnia 28 lipca 2014 r., sygn. Ts 73/11, OTK ZU nr 6/B/2014, poz. 484; z dnia 1 lutego 2017 r., sygn. SK 38/14, OTK ZU seria A z 2017 r., poz. 2; z dnia 26 czerwca 2013 r., sygn. P 13/12, *op. cit.*; z dnia 30 października 2018 r., sygn. P 15/16, OTK ZU seria A z 2018 r., poz. 64). Jak wskazał Trybunał Konstytucyjny, przesłanka odpowiedniego uzasadnienia zarzutów nie powinna

być traktowana powierzchownie i instrumentalnie. Przytaczane w piśmie procesowym argumenty mogą być mniej lub bardziej przekonujące, lecz zawsze muszą być argumentami nadającymi się do rozpoznania przez Trybunał Konstytucyjny (tak wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 października 2010 r., sygn. P 10/10, OTK ZU nr 8/A/2010, poz. 78). Sąd pytający powinien nie tylko konkretnie wskazać, na czym polega naruszenie norm wyższego rzędu – powinien również przytoczyć konstytucyjne podstawy zasad, na które się powołuje, w szczególności ich zakorzenienie we wskazywanych w pytaniu prawnym wzorcach kontroli (*vide* – postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 listopada 2018 r., sygn. P 4/16, OTK ZU seria A z 2018 r., poz. 69).

W przedmiotowej sprawie – z uwagi na brak merytorycznego powiązania zarzutów z treścią konkretnych wzorców kontroli – warunek ten nie wydaje się spełniony. Tymczasem, jak zauważał Trybunał Konstytucyjny, „*[m]erytoryczne rozpoznanie sprawy uzależnione jest nie tylko od precyzyjnego oznaczenia przez sąd pytający wzorców konstytucyjnych, ale i zgodnej z orzecznictwem konstytucyjnym ich interpretacji oraz odpowiedniego (adekwatnego) przyporządkowania do przedmiotu kontroli*” (postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 października 2018 r., sygn. P 15/16, *op. cit.*).

Z tego względu, wobec braku uzasadnienia zarzutów niekonstytucyjności, postępowanie w zakresie pytania prawnego Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej także należy umorzyć na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym – z powodu niedopuszczalności wydania wyroku.

Ponadto, jak się wydaje, w przedmiotowej sprawie nie została spełniona przesłanka funkcjonalna merytorycznego rozpoznania pytania prawnego. Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej – wbrew wyrażonemu pogładowi – nie tylko nie ma obowiązku połączyć kar wymierzonych skazanemu wyrokami Sądu Rejonowego w D

z kwietnia 2015 r. w sprawie o sygn. akt

oraz Sądu Rejonowego w D

z grudnia 2016 r.

w sprawie o sygn. akt II K 541/16, lecz, w świetle aktualnego orzecznictwa Sądu Najwyższego, wręcz nie wolno mu tego uczynić. Należy bowiem zwrócić uwagę, że, zgodnie z poglądem wyrażonym przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 maja 2018 r., sygn. II KK 155/18, na podstawie art. 87 § 1 k.k. nie można połączyć jednej kary „mieszanej” wyłącznie z karą pozbawienia wolności. W wyroku tym, wydanym na tle stanu faktycznego analogicznego do sprawy rozpoznawanej przez Sąd pytający (sąd odwoławczy połączył kary pozbawienia wolności z łączną „karą mieszaną”, orzeczoną w oparciu o art. 87 § 2 k.k.), Sąd Najwyższy stwierdził: „Bezspornie kara sekwencyjna pozbawienia wolności i ograniczenia wolności wymierzona zostaje w oparciu o art. 37b k.k. jako jedna kara. Nie można jej traktować jako dwóch odrębnych i niezależnych skazań na kary określone w art. 32 pkt 2 k.k. i art. 32 pkt 3 k.k. Ta ustawowa nierozzerwalność obu kar wymierzonych za jeden czyn powoduje, że ewentualna kara łączna nie jest wymierzana w oparciu o art. 87 § 1 k.k., lecz szczególny dla tego rodzaju kary przepis art. 87 § 2 k.k. (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie II KK 295/16, LEX nr 2178699). Nie są to też kary tego samego rodzaju w rozumieniu art. 85 § [1 - przyp. wł.] k.k. Złamanie tej zasady przez Sąd Odwoławczy w niniejszej sprawie, po pierwsze spowodowało, że połączono skazanie ze sprawy II K 106/16 z innymi skazaniami podlegającymi łączeniu, choć nie było do tego podstaw - łączona nie była żadna inna kara sekwencyjna ani w ogóle żadna inna kara ograniczenia wolności. Po drugie, zniweczona została istota kary sekwencyjnej, bo błędne jej przeliczenie spowodowało, że stała się ona »zwykłą« karą pozbawienia wolności, co nie było zamierzeniem sądu” (LEX nr 2555594).

Sąd pytający nie wykazał więc, że kwestionowana interpretacja przepisu – w kontekście rozpoznawanej sprawy – jest utrwalona w orzecznictwie. Trybunał Konstytucyjny niejednokrotnie przyjmował, że „może dokonywać kontroli konstytucyjności takiej treści przepisu, którą uzyskał on w wyniku jednolitej, powszechnej i stałej wykładni sądowej. Przy spełnieniu tych przesłanek może

bowiem dojść do sytuacji, że kontrolowanym normom nadane zostaje trwałe niekonstytucyjne znaczenie. Jednak o dopuszczalności kontroli przed Trybunałem Konstytucyjnym decyduje spełnienie przesłanek stałości, powszechności i powtarzalności przyjmowanej wykładni” (postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 października 2007, sygn. SK 13/07, OTK ZU nr 9/A/2007, poz. 115, pkt II.2). W sytuacji gdy Sąd Rejonowy nie rozważył interpretacji przepisu i jednocześnie nie wykazał, że w orzecznictwie sądów powszechnych i Sądu Najwyższego utrwaliło się niekonstytucyjne jego rozumienie, które musi zastosować w rozpoznawanej sprawie – postępowanie powinno podlegać umorzeniu ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Niezależnie od powyższego, na marginesie powyższych rozważań, należy zwrócić uwagę, iż wśród wskazanych przez Sąd pytający wzorców kontroli znalazła się Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Zgodnie z art. 188 pkt 2 Konstytucji, Trybunał Konstytucyjny orzeka w sprawach zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie. Jak się wydaje, Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej przyjął, że Karta Praw Podstawowych może uchodzić za wzorzec kontroli konstytucyjności prawa w Polsce jako ratyfikowana umowa międzynarodowa. Z poglądem tym nie sposób się zgodzić. Podzielić należy stanowisko, wyrażone przez J. Podkowika i A. Mączyńskiego, zgodnie z którym Karta Praw Podstawowych nie może stanowić wzorca kontroli w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym: „KPP - jako akt stworzony i wydany przez instytucje UE - nie może zostać uznana za odrębną ratyfikowaną umowę międzynarodową ani za część traktatu podlegającego procedurze ratyfikacyjnej. Nie znajduje się ponadto, z wyjątkiem deklaracji dotyczącej jej stosowania, w oficjalnym spisie protokołów i załączników do Traktatu Lizbońskiego. W tym sensie, w świetle prawa międzynarodowego, stanowi ona tzw. akt okołotraktatowy (zob. np. A. Wyrozumski, *Znaczenie prawne zmiany statusu*, s. 25 i n.; M.

Muszyński, *Polska Karta Praw Podstawowych*, s. 58-59). Zmiany treści tego aktu normatywnego nie wymagają ponadto przeprowadzenia w państwach członkowskich procedur ratyfikacyjnych. Znajdują się zatem poza zakresem bezpośredniego oddziaływania państw członkowskich. Jakkolwiek w świetle art. 6 ust. 1 TUE KPP ma »taką samą moc prawną jak Traktaty«, to sformułowanie to należy odnosić raczej do określenia pozycji KPP w ramach wewnętrznego porządku prawnego UE, a nie w hierarchii systemów prawnych państw członkowskich. Wynika stąd, że nie ma podstaw do traktowania KPP jako umowy międzynarodowej w rozumieniu art. 188 pkt 2 i 3 Konstytucji RP» (J. Podkowik, A. Mączyński, komentarz do art. 188 Konstytucji RP, [w:] M. Safjan i L. Bosek (red.), *Konstytucja RP, Tom II, art.87-243*, Legalis 2017, teza 129).

W związku z powyższym, niezależnie od innych przesłanek umorzenia postępowania, wobec niespełnienia przesłanki przedmiotowej pytania prawnego, postępowanie w zakresie dotyczącym niezgodności kwestionowanego przez Sąd pytający art. 87 § 1 k.k. z przepisami Karty Praw Podstawowych UE podlegałoby umorzeniu – z powodu niedopuszczalności wydania wyroku.

Z powyższych względów wnoszę jak we wstępie.

z upoważnienia
Prokuratora Generalnego

Robert Hermand
Zastępca Prokuratora Generalnego